

Dansk, 3.-5. klasse
Omfang: 1-2 lektioner

Billedtekster og overskrifter

Disse tre øvelser lærer eleverne, hvordan en god billedtekst kan gøre et billede mere spændende og informativt – eller give det ny mening. Og hvordan man laver en god overskrift.

Billedtekster er meget vigtigere, end mange tænker. Og hvis I laver Børnenes Egen U-landskalender, skal eleverne netop vælge fotos og skrive billedtekster til.

Du får også baggrundsviden og eksempler, du kan bruge som introduktion og klassesamtale. Øvelserne kan laves i grupper eller hver for sig.

Inspiration til læringsmål:

- Eleven kan bevidst vælge samspil mellem tekst og billede i henhold til formål.
- Eleven kan udforske samspillet mellem tekst og billede.

Inspiration til tegn på læring:

- Eleven sætter ord på forskellige billedteksters virkemidler.

Kompetencer og målpar:

Kompetenceområder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål
Dansk efter 4. klasse		
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Sammenhæng 1: Eleven kan samtale om teksters budskaber / Eleven har viden om teksters påvirkende situation
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Fremstilling 2: Eleven kan udarbejde multimodale tekster / Eleven har viden om beskrivende og berettende fremstillingsformer
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Fortolkning 1: Eleven kan forklare sin tekstforståelse / Eleven har viden om sammenhæng mellem virkemidler og budskab i tekster
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Vurdering 2: Eleven kan deltage i samtaler om teksters kvalitet / Eleven har viden om kvalitetskriterier
Dansk efter 6. klasse		
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Forberedelse 1: Eleven kan orientere sig i tekstens dele / Eleven har viden om rubrikker, billeder, diagrammer og grafik
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sprogforståelse 1: Eleven kan anvende overskrifter og fremhævede ord til at skabe forståelse af tekster / Eleven har viden om ord og udtryk, der forklarer nyt stof

Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 1: Eleven kan vurdere teksters perspektiv på et emne / Eleven har viden om metoder til sammenligning af teksters perspektiver
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 2: Eleven kan vurdere teksters anvendelighed / Eleven har viden om kriterier for teksters anvendelighed

Klassesamtale om billedtekster

Præsenter klassen for, hvad billedtekster er. I elevbogen er der billedtekster til næsten alle billederne. Fortæl om gode og mindre gode billedtekster, og hvorfor de er vigtige.

På de følgende sider får du også en række eksempler, du kan bruge i klassen – vis dem på storskærmen eller del dem ud og diskutér, hvilke billedtekster, der fungerer godt og hvorfor. Du kan også vise sider fra elevbogen med billedtekster, du synes fungerer godt – eller bede eleverne selv gå på jagt i bogen og udvælge et billede med billedtekst, de selv synes er særligt sjovt eller interessant.

Desuden får du her i opgaven tre små øvelser, eleverne kan arbejde med – alene eller i grupper.

Det særlige ved billedtekster er, at de skal spille sammen med et helt andet medie end ord, nemlig en illustration. Og så er billedtekster supervigtige for læseren. Derfor er det godt at vide noget om, hvordan billeder og tekst fungerer sammen.

De tre vigtigste pointer om billedtekster

- En billedtekst kan gøre en verden til forskel for, hvordan man opfatter billedet – og hvad man lærer.
- En god billedtekst (og et billede, som passer godt til den) er samtidig en fantastisk chance for at fortælle læseren noget vigtigt. Næsten alle læser nemlig allerførst billedteksterne og overskrifterne, når de åbner en ny side i en bog, i en avis eller på nettet. Ofte er det også det eneste, de læser, inden de bladrer videre. Derfor skal man bruge billedteksten til at fortælle læseren det, man synes er allervigtigst. Og derfor gør alle dygtige redaktører sig umage med billedtekster.
- Man skal altid give læseren lidt mere, hjælpe lidt til. Den gode huskeregel er at spørge sig selv: Hvorfor skal min læser se dette billede, hvad skal hun lære af det, hvad vil jeg gerne fortælle hende med det?

To sikre veje til en god billedtekst

1. Billedtekster kan forklare direkte om, hvad man kan se på lige præcis dette billede. F.eks. om lige disse personer eller denne bil på lige dette sted.
2. Billedtekster kan i stedet bruges som en lille faktatekst, der fortæller læseren noget mere generelt om et fænomen – og hvor billedet så bare viser et eksempel.

Man kan også sagtens blande de to måder.

To sikre veje til en dårlig billedtekst

- Skriver man blot "en ko" ved et billede af en ko, så giver billedteksten intet ekstra til billedet. Så kan den godt undværes. Men så er billedet kun tom pynt – og læseren bliver ikke klogere af at se på det.
- Skriver man blot, hvad man selv synes – eller skriver man om noget helt andet end billedet viser – så fortæller billedteksten heller ikke noget om billedet. Og så er den helt uinteressant for læseren.

Det er lige så vigtigt på de sociale medier og i reklamer

Billedteksten kan altså fuldkommen styre, hvordan vi ser billedet, og hvad vi får ud af det. Så på en måde er billedteksterne og overskrifterne det vigtigste.

Det gælder i høj grad også på nettet. Og på de sociale medier er billedteksten afgørende: Meget af indholdet på Facebook, Instagram, Snapchat og andre platforme fungerer udelukkende ved hjælp af et billede med en overskrift og en kort (billed-)tekst.

Plakater og reklamer fungerer omtrent på samme måde: De har næsten altid form af et billede plus en kort tekst. Og i artikler og bøger er det som nævnt ofte billedteksterne, der bliver læst først.

På de næste sider finder du:

- Et ark med eksempler til at vise frem til klassesamtale.
- En elevøvelse med billedtekster.
- To elevøvelser med overskrifter.

Klassesamtale: Hvilke billedtekster virker godt?

Hvilke billedtekster fungerer bedst? Hvordan ændrer teksten billedet?

1: Pas på dromedarer på vejen! I ørkenen i Tunesien er der stadig nogle, der rider på dromedarer. Dromedarer er nemlig gode til at gå i det bløde sand, og de kan klare sig længe i varmen uden at drikke vand.

2: Her er et skilt om dromedarer. Skiltet er blåt med hvide bogstaver. Det står lige ved vejen.

1: Manden sælger mange grøntsager. Han har tomater, agurker, kål, kartofler, salat og meget andet. Han har også tag over sin bod. Manden har sort skæg.

2: De dyrker masser af grøntsager i Tunesien. Dem kan man købe på markedet i alle tunesiske byer.

1: Ad, rigtigt mange oliven. Dem kan jeg ikke lide.

2: Tuneserne elsker oliven. De spiser dem til maden og som snacks. De bruger også masser af olivenolie til at lave mad. De dyrker deres oliven selv, for der er rigtigt mange oliventræer i landet.

1: Denne gamle ruin var engang over 130 kilometer lang. Oppe på toppen løb der frisk vand ude fra bjergene og ind til byen Tunis. Romerne byggede den for 2.000 år siden.

2: Gammel ruin.

1: Manden her sælger flotte fade og tallerkener, som han selv maler. Hans lille butik ligger i en gammel del af byen Tunis. Her er der masser af butikker. Den bydel kaldes for medinaen.

2: Det store fad skal bruges til en mad-ret, der hedder couscous. Det spiser de meget i Tunesien. Derfor må sådan et fad godt være ekstra flot. Tuneserne kan godt lide ting med fine mønstre på.

1: Klar – parat – svar! Alle børnene skal skrive svaret på lærerens spørgsmål på deres lille tavle. Så viser de den frem samtidig. Sådan gør man ofte i skolerne i Tunesien for at teste eleverne.

2: Jeg kan bedre lide tests på computer.

Øvelse: Billedtekster

Skriv selv billedtekster. Gør billedet spændende ved at fortælle om noget, du har lært om Tunesien.

Klassesamtale: Overskrifter

Overskriften fortæller, hvad teksten handler om, og den skal give folk lyst til at læse teksten. Nogle gange lover overskriften mere, end teksten kan holde. Andre gange er overskriften utydelig eller kedelig.

Her har vi samlet nogle eksempler på overskrifter, som kunne være overskriften til en lille faktatekst eller billedtekst. Hvilke af disse overskrifter ville give dig lyst til at læse en tekst, der står nedenunder? Og hvilke fortæller for lidt?

Cykel

Kapitel 1

**Her skal børn
i skole om lørdagen**

Verdens varmeste ørken

Folk i byen

**Derfor er en
skorpion så farlig**

**Her står noget mere om
Tunesien**

**Nam-nam: Tunesiens
lækreste kager**

Øvelse: Overskrifter

Skriv selv overskrifter til korte faktatekster. Prøv, om du kan beskrive præcis, hvad teksten handler om i så få ord som muligt. Eller skriv det vigtigste eller mest overraskende af det, teksten handler om.

Eksempel:

Salt gør fisken holdbar

Fiskerne kan sælge fangsten på markedet. Men byen ligger langt væk. Så risikerer fiskene at blive dårlige. Derfor gnider man fiskene ind i salt. På den måde tørrer de og kan holde sig længe.

Skriv nu selv overskrifter til teksterne:

Børn i Tunesien har lange dage i skolen. De går også i skole om lørdagen. Til gengæld har de meget længere sommerferie end danske børn. De har også to ugers forårsferie.

I Danmark er der mange børn, som går til spejder. Det er der også i Tunesien. Spejderne i Tunesien mødes hver uge og laver masser af ting sammen. De rejser også på spejder-lejr en gang om året.

Der er flotte, gamle ruiner masser af steder i Tunesien. Det er resterne af byer, paladser, villaer og meget andet, som romerne byggede for 2.000 år siden. Den største ruin er amfi-teateret i byen El Jem. Her var der teater, cirkus og sport – og plads til 35.000 mennesker.

Der er også mange flotte strande i Tunesien. Landet ligger nemlig lige ud til Middelhavet. Men de seneste år har der næsten ikke været nogen turister. Folk kunne ikke rejse på grund af corona.

I nogle byer i Tunesien har de en klub for børn og unge, hvor de laver radio og internet-avis. Så laver de nyheder til alle om, hvad der sker i byen. Nogle gange stiller børnene også spørgsmål til de voksne om, hvordan byen kunne blive bedre for børn at bo i.

Tunesien er kendt for fliser og fade og andre ting med flotte mønstre på. Her på værkstedet er maleren i gang med at male mønstre på et fad. Først tegner han mønstret. Til sidst maler han oven på.